

KLASSE(N)!

DE BESTE BRIEVEN VAN DE NIEUWS IN DE KLAS SCHRIJFWEDSTRIJD 2023

Meer dan 520 brieven voor de Nieuws in de klas Schrijfwedstrijd 2023

Zorgen om het klimaat, de oorlog in Oekraïne, het aanstaande telefoonverbod, de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, het gevaar van de wolf, voetballers die naar Saudi-Arabië vertrekken, duur openbaar vervoer, racisme op school, (on)begrip voor de demonstraties op de A12, en de ongezonde gewoonte van vaperen. Het zijn allemaal onderwerpen waar jongeren met passie, pit en humor over schreven. Soms waren brieven boos, soms ontroerend. De uitdaging was om te schrijven over nieuws dat je raakt, en die uitdaging gingen de jonge schrijvers met lef, directheid, originaliteit en veel bevoegdheid aan.

De brieven geven een bijzonder inzicht in de beleveniswereld van jongeren tussen de 9 en 19 jaar. Jongeren ontbreken vaak op de opiniepagina's van kranten, en door middel van deze ingezonden brieven kreeg de jury meer inzicht in de mening van

leerlingen uit heel Nederland. Hun mening is van groot belang om de samenleving als geheel te kunnen begrijpen en de brieven schrijvers grepen de kans om hun stem te laten horen. Ook leerde de jury over problemen, trends en fenomenen waar zij geen weet van had.

Juryrapport

Na zorgvuldig beraad kwam de jury tot de volgende top drie. De winnaar is: Madelief Vissers (16) van het Norbertus Gertrudis Lyceum in Roosendaal, met haar brief 'De mentale stoornissen trend'. Madelief schreef een overtuigend stuk over een probleem dat onbekend was bij de jury. De oplossing die zij aandraagt is interessant, en getuigt van veel inzicht in haar leeftijdsgenoten en de bredere samenleving. Ze houdt het persoonlijk en dicht bij zichzelf, maar slaagt er tegelijkertijd in om uit te zoomen en haar uiterst originele punt goed te beargumenteren.

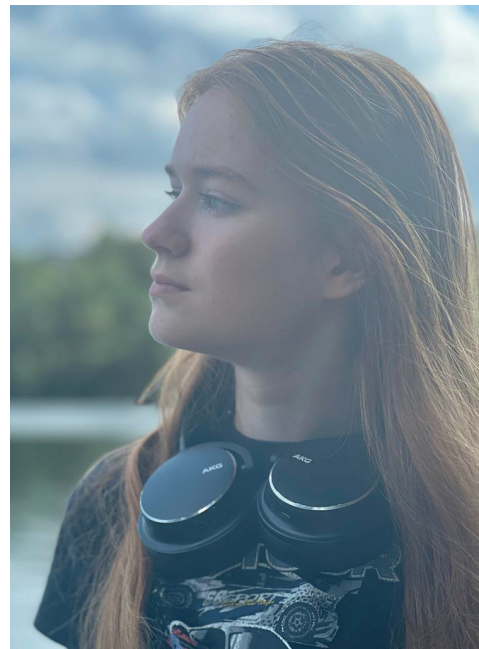
De tweede prijs is voor: Sau Ling Law (18) van het Rietveld Lyceum in Doetinchem, met de brief 'Poepchinees, dat mag je niet meer zeggen, toch?'. De brief maakte de jury stil en zette hen aan het denken. De tekst trekt de lezer mee in het serieuze probleem van racisme tegen mensen van Aziatische afkomst. De brief is zeer persoonlijk en gebaseerd

op de eigen ervaringen en gevoelswereld van de schrijver. Maar het is ook gelukt om het naar een hoger, meer algemeen niveau te tillen, en daarmee de lezer en Nederland een spiegel voor te houden van hoe hiermee om te gaan. Een uitstekend betoog.

En de derde prijs is voor: Mila Stuve (15) van het Christelijk Gymnasium Beyers Naudé in Leeuwarden, met de brief 'Ik draag wat ik wil'. Deze brief bevat een krachtige boodschap. De schrijver benoemt een maatschappelijk probleem vanuit haar eigen ervaring en emoties. Ze maakt haar punt door middel van ijzersterke voorbeelden uit haar eigen leven, en beschrijft een onbegrijpelijke gewaarwording die ze al vanaf haar twaalfde doorloopt. Ze spreekt haar eigen omgeving aan en de lezer. En dat doet ze op een succesvolle manier, want de jury krabde zich ook achter de oren hoe zij zelf omgaan met dit soort situaties.

WINNAAR

Iedereen lijkt wel een mentale stoornis te hebben

Tegenwoordig zijn zinnen zoals 'Hij is echt een beetje autistisch' of 'Ik ben mijn boek weer vergeten, ik heb echt ADHD of zo' heel normaal om te horen. Maar waarom is dit opeens zo normaal? Vroeger schaamde men zich voor het hebben van mentale stoornissen, tegenwoordig lijkt het alsof iedereen ten minste een mentale stoornis heeft. Soms wordt het zelfs gezien als cool of trendy, maar hoe kan het dat mensen hun standpunt over mentale stoornissen opeens compleet veranderen?

Ik vermoed dat sociale media de oorzaak hiervan zijn. Als ik op TikTok zit, zie ik elke dag wel één video waarin iemand het heeft over zijn of haar mentale stoornis. Die persoon heeft het er dan over hoe lastig het is om met die stoornis te leven of hoe zij of hij gediscrimineerd wordt vanwege die mentale stoornis. Deze video's krijgen vaak extreem veel likes en comments waarin mensen zeggen hoe dapper zij of hij is.

Doordat deze video's zoveel aandacht krijgen wordt er steeds meer gepraat over mentale stoornissen en wordt er op een steeds positieve manier naar gekeken. Maar al die likes, comments en aandacht lijken er ook voor te zorgen dat het bijna

een competitie wordt wie het het lastigst heeft met zijn mentale stoornis en wie het het ergste heeft. Hoe erger de persoon het heeft, des te meer steun, aandacht en likes. Sommige mensen doen zelfs alsof ze een mentale stoornis hebben om ook die aandacht te krijgen. Er ontstaat een mengmoes van mensen met mentale stoornissen en niemand weet meer wie het nou echt heeft en wie er simpelweg op zoek is naar aandacht.

Een ander probleem met deze 'mentale stoornis-trend' is dat mensen oprecht gaan geloven dat ze een mentale stoornis hebben. Er worden op sociale media vaak video's gemaakt met titels zoals „5 signalen dat jij ADHD hebt!!!” of „3 dingen die ALLEEN autistische mensen doen!!!”. Wanneer mensen dit soort video's bekijken gaan ze geloven dat, wanneer zij deze dingen ook doen, zij ook adhd of autisme hebben. De signalen die in deze video's worden gepresenteerd zijn echter vaak misleidend. Ze zijn vaak stereotiepe of zelfs helemaal geen echte signalen van de bijbehorende mentale stoornissen. Vaak zijn het gewoon dingen die iedereen doet, zoals veel met je heen en weer tikken en snel afgeleid raken. Wanneer mensen deze video's zien en deze 'signalen' bij zichzelf herkennen, zijn zij opeens ervan overtuigd dat zij deze mentale stoornis ook hebben. Ze vergeten om naar een psycholoog te gaan voor een echte diagnose. Zo krijg je een grote groep mensen die zichzelf gediagnosticeerd hebben met mentale stoornissen, die ze vaak niet echt hebben.

“Doordat deze video's zoveel aandacht krijgen wordt er steeds meer gepraat over mentale stoornissen en wordt er op een steeds positieve manier naar gekeken.”

De beste manier om deze onwetendheid tegen te gaan is om mensen beter te informeren over wat werkelijk signalen van mentale stoornissen zijn en welke route ze moeten volgen voor een juiste diagnose.

— Madelief Vissers (16), Rucphen

“Madelief schreef een overtuigend stuk over een probleem dat onbekend was bij de jury.”

Nieuws in de klas
Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

TWEEDE PLEK

‘Poepchinees’ en ‘hanky panky’: misschien grappig bedoeld, maar bij Sau Ling (18) blijft het knagen

“Hanky panky Shanghai”, het liedje dat vele Nederlanders vast bekend in de oren klinkt. Hoewel het wellicht onschuldig klonk, raakt dit bij veel mensen een gevoelige snaar. Ook ik als Chinese Nederlander kreeg als kind een onbehagelijk gevoel wanneer we weer eens dit zogenaamde Chinese verjaardagsliedje moesten zingen op school.”

“Wat ik ook deed, het was alsof ik er niet helemaal bij hoorde.”

“Wat ik ook deed, het was alsof ik er niet helemaal bij hoorde. Ondanks alle aan-

dacht die ineens op mij alleen gericht was, be kroop mij dan het gevoel juist buiten de groep te staan. Ik herinner mij nog goed dat een klasgenoot dit ook tegen mij zei: “Nee, jij hoeft geen spleetogen te maken want die heb jij al”. Waarna ik dan maar overging naar het volgende gebaar in het liedje.”

“Momenten die blijven knagen”

En dan het liefdevolle poepchinees van mijn (pleeg)moeder wanneer zij mijn lui-er verschoonde. Ondanks dat ik nu een volwassene ben en het besef heb dat niemand de intentie had mij hier kwaad mee te doen, blijven dit soort momenten aan mij knagen. Waar ligt de grens tussen wat wel en niet mag op dit gebied?

Het is maar een grapje wordt vaak gezegd.

Als Aziatische Nederlander krijg je nog weleens een bijzondere opmerking naar je toe geslingerd zoals: “Ching, chang, chong”, “babi pangang!” of “Jij eet toch hond?”. Je kan misschien denken, het is maar een grapje en zet je erover heen, maar na de zoveelste opmerking doet dit wel wat met je.

“Een goede dosis zelfspot, maar ook respect voor het gevoel van de ander” Wellicht vraag je je nu af, mogen we dan niks meer zeggen? De vraag blijft; wat is grappig en moeten we incasseren, en wat gaat over grenzen en is iets wat niet geaccepteerd hoeft te worden? Naar mijn mening is het van groot belang dat we daar met elkaar over in gesprek blijven gaan. Elkaar te spiegelen in deze dingen. Bijvoorbeeld nadenken over wat zeggen we nu eigenlijk en wat zou dat kunnen betekenen voor een ander? Zonder elkaar direct te veroordelen en polarisatie te kweken. Met respect voor elkaar, inclusie en met een goede dosis zelfspot komen we volgens mij samen een heel eind. En poepchinees dat zegt mijn (pleeg)moeder allang niet meer. Hoe lief bedoeld ook in die tijd, ze vindt het nu maar een rare uitdrukking. Zo is het dus; als we beter weten kunnen we het beter doen!

— Sau Ling Law (18), Doetinchem

DERDE PLEK

Ik draag wat ik wil

Als kind werd mijn kleding altijd door mijn moeder uitgekozen. Prima natuurlijk, maar naarmate ik ouder werd mocht ik mijn eigen kleding uitkiezen. Dit vond ik geweldig! Je eigen kledingstijl kunnen laten zien, jezelf kunnen uitdrukken in je kleding, ik werd er heel blij van. Maar hoe vrijer ik werd in wat ik droeg, hoe meer ik te horen kreeg van mijn ouders dat ik bepaalde dingen niet kon dragen omdat ik dan de verkeerde mensen zou ‘afleiden’. Huh?

“Ik, een meisje van vijftien jaar, word verteld dat ik niet te veel moet laten zien van mezelf en genoeg lagen kleding aan moet doen als ik bijvoorbeeld ’s avonds naar buiten wil, of als ik zelfs al naar school toe ga. Ik ben nog maar vijftien!”

Dit is natuurlijk al gek genoeg, maar dit soort opmerkingen krijg ik al naar me toe gegooid vanaf mijn twaalfde, op dat punt kon je me zelfs nauwelijks een tiener noemen! Hoe hebben we het als samenleving voor mekaar gekregen om jonge meisjes te laten geloven dat wat zij zelf willen dragen niet gedragen mag worden, omdat ze dan misschien een ‘jongen die zijn hormonen niet onder controle kan houden’ of zelfs een docent kunnen afleiden? Natuurlijk is er helaas veel sprake van meisjes en vrouwen die ooit te maken hebben gehad met een jongen of man die duidelijk nooit grenzen heeft geleerd. Bijna elke vrouw die ik ken kan hier zelfs over meepraten, en ik zelf helaas ook.

En toch wordt er niet over nagedacht of we misschien het gedrag van de mensen die dit veroorzaken kunnen aanpassen. Deze discussie heb ik al te vaak moeten voeren met mensen. Ik ben er klaar mee dat ik keer op keer discussies moet houden met mijn ouders elke dag over wat ik die dag weer aanheb, en waarom ik me meteen moet gaan omkleden. “Is dit een kwestie van vertrouwen?” vraag ik ze dan. “Natuurlijk vertrouwen we jou wel, we vertrouwen die jongens gewoon niet” is het antwoord wat ik elke keer weer terugkrijg. Hou dan een keer op met mij mezelf te laten aanpassen, en begin met het aanpassen van die jongens! Ik denk dat als je jongens vanaf het begin van hun opvoeding het goed duidelijk maakt dat grenzen zo ontzettend belangrijk zijn, meisjes zich eindelijk niet zoveel zorgen hoeven te maken over wat hun misschien kan gebeuren als ze zelfs alleen maar over straat lopen met blote schouders. Zo moeilijk is dat toch niet?

— Mila Stuve (15), Leeuwarden

SCHRIJF TIPS

Probeer één duidelijk standpunt over te brengen. Hou het simpel. Het is een ingezonden brief, geen profielwerkstuk.

Schrijf alsof je tegen vrienden praat. Als de feiten maar kloppen.

Wees zo concreet mogelijk. Je kunt de lezer overtuigen van je standpunt door een goed voorbeeld te geven.

MONIQUE SNOIJEN
NRC

SCHRIJF TIPS

Probeer zinnen niet onnodig lang te maken. Vaak komt een stuk veel beter uit de verf na het inkorten.

Laat je tekst lezen door een ander. Als je lang werkt aan iets, zie je onduidelijkheden vaak zelf niet meer.

Probeer je ook niet al te veel te houden aan mogelijke regeltjes en tips, wees lekker creatief en origineel.

MAGALI VAN WIJEREN
DE TELEGRAAF

Huiswerkverbod op Nederlandse scholen

In het onderwijs wordt er steeds meer huiswerk gegeven. Dit doen ze omdat ‘herhaling belangrijk is’. Ook vinden docenten een les niet een moment om opdrachten te gaan maken, want dat is het moment dat de theorie uitgelegd moet worden.

Ik ben 15 jaar en ik zit in de vierde klas van de middelbare school. Vaak kom ik moe op school aan in de ochtend. Dit komt dan omdat ik tot laat in de avond aan mijn schoolwerk moest zitten. Dan hoor ik altijd van mijn docenten dat ik eerder naar bed moet gaan. ‘Maak een planning!’ is wat ik dagelijks hoor.

Maar als we hier logisch over na zouden denken: een dag heeft 24 uur. Ik zou 8 uur willen slapen. Ik moet ongeveer 7 uur naar school per dag. In totaal 1 uur reizen naar school en dan weer naar huis.

Eten is ook belangrijk voor je, het moet gezond zijn, dus niet van die voorverpakte dingen vol met suiker en zoetstoffen. Maar dat zijn 3 maaltijden per dag die je moet maken en eten. Hier kan ik ook wel weer minimaal anderhalf uur voor rekenen.

Ook is sporten gezond. Een training van anderhalf uur, en dan natuurlijk ook een half uur op de fiets heen en weer. Dan is het ook belangrijk dat je sociaal wordt. Dus ongeveer een uurtje per dag kletsen met je vriendinnen na school of na de training komt er ook nog bovenop.

Ook heb ik nog 2 honden die uitgelaten moeten worden. Nou, weer een uur. Na zo’n drukke dag wil ik ook even chillen, dus dan ga ik een uurtje op de bank liggen om een serie te kijken.

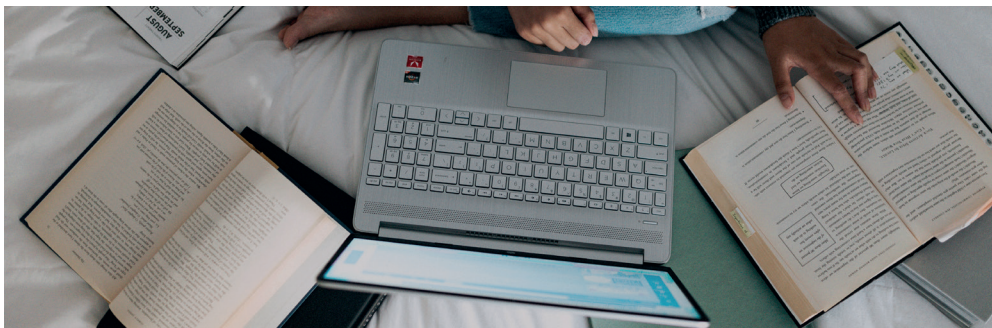
Een mens moet ook schoon blijven, dus 20 minuten per dag om te douchen. Elke avond en ochtend 10 minuten voor je ‘skincare’. En natuurlijk 4 minuten per dag tanden poetsen. Dan moet je ook nog een leuke outfit aan, dus per dag weer 10 minuten erbij.

Boeken lezen is ook goed voor je ontwikkeling. Dus elke avond in bed lees ik nog 20 minuten een boek. Ook moet het huis schoon blijven. Per dag besteed ik misschien 10 minuten aan de vaatwasser in en uit te ruimen en het afval wegbrengen. En dan het belangrijkste van de dag, een mens moet ook naar het toilet. Daar gaan nog 6 minuten.

“Als je dit allemaal bij elkaar optelt, dan kom je uit op 24 uur. Nou, dat is dus precies een hele dag vol. Is er dan toevallig iemand die mij kan vertellen in welke tijd ik dan nog mijn huiswerk kan maken?”

Want ik kan niet opeens 3 uur extra in mijn dag toveren om mijn docenten blij te maken. Bovendien is al een derde van mijn dag besteed aan school. Ik vind dat mega zonde. Je jeugd is zo’n klein stukje van je leven maar ook zo’n belangrijk deel van je leven. Dus waarom zouden we al die jaren moeten verspillen aan nutteloze dingen leren op school? En niet eens alleen op school, maar zelfs in je vrije tijd. Dit is waarom ik denk dat huiswerk verboden zou moeten zijn.

— Elisa Tunç (15), Rotterdam

Telefoonregels

Ik vind dat de nieuwe telefoonregels een beetje lastig zijn. Aan de ene kant snap ik wel dat de school wil dat we goed opletten in de klas. Als iedereen de hele tijd met z’n telefoon bezig is, luisteren we niet naar de juf of meester. Dat is niet eerlijk voor de docent die zo zijn best doet om ons iets te leren.

Maar aan de andere kant vind ik het soms ook stom. Soms wil ik gewoon even snel mijn telefoon checken als ik een berichtje heb. En tijdens de pauze is het leuk om met mijn vrienden te praten via WhatsApp of een spelletje te spelen. Als we onze telefoons helemaal niet mogen gebruiken, missen we dat.

Ik denk dat er een middenweg is. Misschien kunnen we onze telefoons wel in de klas gebruiken, maar alleen als de leraar zegt dat het mag. Dan luisteren we eerst goed en als er een momentje is, kunnen we even snel kijken. Tijdens de pauze kunnen we ook gewoon even appen of iets leuks doen op onze telefoon. Zo leren we ook met telefoons om te gaan, maar zonder dat het te veel afleidt.

Wat ik wel belangrijk vind, is dat we leren hoe we verstandig met onze telefoons omgaan. Dus niet de hele tijd op Instagram of TikTok zitten, maar ook weten wanneer we even moeten stoppen. En ook snappen wat we wel en niet online kunnen delen, zodat we geen rare dingen doen.

Het incapabele nieuwe overheidsbeleid dat het telefoonverbod heet

Het schoolbeeld is de afgelopen weken van het nieuwe schooljaar flink veranderd. Je ziet nog steeds brugklassers met overvolle rugzakken, bovenbouwers en... Docenten die als “Gestapo” agenten bovenaan de trap staan te controleren of iedereen zijn telefoon in zijn zak heeft en schreeuwen tegen iedereen die ook maar één voet op de trap durft te zetten terwijl zij hun rooster bekijken. Dit is de realiteit van het nieuwe telefoonverbod of beter gezegd het telefoonbeleid dat elke school van de overheid moet hanteren.

Eerst wilde men er niet aan toegeven; een landelijk telefoonverbod. Maar nu is er toch een beslissing genomen door de overheid dat de telefoon op scholen niet meer thuishoort. Een beslissing waarvan ik vind dat die veel te gehaast is genomen en waarover niet goed is nagedacht. Want het klinkt allemaal wel leuk en aardig, maar in de praktijk werkt een telefoonverbod niet zo soepel als de meeste politici denken. Ik kom daarvoor terug op het voorbeeld wat ik eerder genoemd heb, namelijk het digitale schoolrooster. Een aantal jaren terug werd dit juist gestimuleerd, maar nu men van de telefoons in de school af wil, is het digitale rooster bekijken ook vrijwel onmogelijk geworden. Ook al ben je alleen je rooster aan het bekijken dan kan je telefoon alsnog worden ingenomen omdat hij niet meer toegestaan is op school. Hoe verwacht men dat leerlingen dan weten bij welk lokaal ze moeten zijn en hoe laat? En welk vak ze hebben op welk uur. Hier is overduidelijk niet over nagedacht, aangezien er nog geen concrete oplossingen voorbij zijn gekomen. En ik hoor de politici alweer zeggen: “Het schoolrooster kun je ook zien op je laptop of schrijf het in je agenda.” “Loop desnoods met klasgenoten mee.” Deze mensen hebben duidelijk geen verstand van hoe het er in de 21e eeuw aan toe gaat op een middelbare school. Het is onpraktisch om in een stampvolle, nauwe schoolgang in je tas te gaan graaien om je agenda op

te zoeken en je rooster te bekijken, laat staan op een laptop die nota bene 5 keer zo groot is en waardoor je er uitziet als een gemiddelde Amerikaanse toerist in Amsterdam met een beeldscherm van 30 bij 15 centimeter voor je neus. Daarnaast is het rooster in je agenda nooit up to date wat uitval en roosterwijzigingen betreft. Meelopen met een klasgenoot zou in de onderbouw nog een geldig argument zijn, iedereen heeft immers hetzelfde rooster. In de bovenbouw is dit nagenoeg onmogelijk omdat iedereen andere lessen en andere vakkenpakketten heeft.

“Vroeger, toen er nog geen sprake was van een telefoonbeleid, liep alles op rolletjes. Je had geen onnodige discussies met docenten en wist altijd waar je moest zijn als je les had.”

De enige regel was dat de telefoon in het lokaal niet toegestaan was. Dit is toch een duizendmaal betere regel dan al dat gehannes en gepruts van het telefoonbeleid vandaag de dag. Tevens is deze regel goed te handhaven. Je levert je telefoon aan het begin van de les bij de docent in en aan het einde van de les krijg je hem weer terug. Zo tackle je alle haken en ogen van het huidige beleid. Leerlingen kunnen voor de les hun rooster bekijken, er is tijdens de les geen afleiding en de docent kan dit makkelijk handhaven. Dit zou dus een veel beter beleid zijn dan het beleid waar de overheid nu mee is gekomen.

Het is dan ook niet nodig om alle plannen van het telefoonverbod gelijk van tafel te vegen, slechts een aanpassing kan al het verschil maken tussen een succesvol en een incapabel beleid. Een beleid dat makkelijk te handhaven is en waarin zowel de docenten als de leerlingen het zichzelf een stuk makkelijker maken.

— Jim Wildhagen (15), Roosendaal

worden. Dus misschien kunnen de regels een beetje flexibel zijn, zodat we het beste van beide werelden hebben.

— Lotte de Pagter (13), Houten

Te jong voor later

Dat je ooit een studiekeuze moet maken, weet ik. Maar ik ben nu vijftien en ik moet volgend jaar die keuze hebben gemaakt. Voor mijn gevoel ben ik daar totaal niet klaar voor. Ik heb meer tijd nodig om een doordachte studiekeuze te maken. Nu klinkt het als mijn probleem, maar ik ben niet de enige die hiermee te maken heeft.

Er zijn genoeg andere jongeren die ook niet weten wat ze later willen worden. Wanneer je je studiekeuze gaat maken, moet je heel persoonlijk en gericht gaan kiezen. Wat vind ik leuk? Hoe wil ik dat mijn toekomst eruit ziet? Dit zijn vragen die je jezelf moet stellen. Maar ik weet niet wat ik leuk vind en hoe ik mijn toekomst voor me zie. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat het puberbrein niet in staat is om toekomstige besluiten te nemen. De zelfkennis ontbreekt, en dat zorgt ervoor dat je geen weloverwogen beslissing kan maken. Dat veroorzaakt een probleem: er wordt overhaast voor studies gekozen om er vervolgens weer mee te stoppen. Dit moet anders. Jongeren hebben meer tijd nodig.

We hebben nog een heel leven voor ons. Waarom zouden we nu al bezig moeten zijn met wat we voor de rest van ons leven willen doen? We zitten tenslotte midden in onze jeugd. En daar zit de kern van het probleem. Als vijftienjarige heb je niet ge-

noeg levenservaring. En natuurlijk zijn er jongeren die wel weten wat ze later willen worden, en dat is iets om jaloers op te zijn. Maar er moet ook rekening worden gehouden met de kinderen die het nog niet weten, maar wel hun keuze moeten maken. De druk van de oudere generatie speelt een rol bij het maken van hun keuze.

“Dat veroorzaakt een probleem: er wordt overhaast voor studies gekozen om er vervolgens weer mee te stoppen.”

Jongeren worden niet wezenlijk gepusht, maar hebben wel het gevoel dat ze veel moeten. Je moet weten wat je later wilt gaan doen, zodat je gericht kan leren; je moet goed geschoold zijn om vervolgens aan een goede baan te komen en dan veel geld te verdienen. Maar het enige wat wij moeten, is meer tijd krijgen om onze studiekeuze te maken.

— Elke Nejal (15), Stampersgat

Sociale media
en tech

Dewi (17): ‘Bij de jeugd lijkt de dorst naar schermtijd nooit geleest te worden’

Cyclus van scrollen, klikken en delen

Een zorgwekkende ontwikkeling is de groeiende verslaving aan dit digitale dopamine-infuus. Jongeren brengen uren per dag door in een cyclus van scrollen, klikken en delen. De dorst naar schermtijd lijkt nooit geleest te worden en de prijs die we ervoor betalen is hoog: de concentratie verdampt, slaap wordt kostbaar.

Bovendien zien we dat de sociale media een rol spelen in het vormen van het zelfbeeld. Het toneelstuk van geluk en succes dat ons online omringt, doet ons zelfbeeld wankelen. Ook cyberpesten heeft een meedogenloze rol in dit toneelstuk. Als een lopend vuurtje verspreiden de anonieme bedreigingen en haatberichten zich, met mentale problemen tot gevolg.

Het is essentieel dat we als samenleving dit probleem onder ogen gaan zien. Het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om onze jeugd te wapenen tegen de verwoestende invloed van het overmatig telefoongebruik. Alleen zo kunnen jongeren functioneren, in een wereld die ze een gezonde horizon biedt met een realistische kijk op de werkelijkheid.

— Dewi Verseput (17), Almere

Is het je weleens opgevallen in openbare ruimtes dat bijna iedereen in zijn mobiele telefoon verzonken is? Dit probleem is niet onbekend en toch lijken we collectief als struisvogels onze kop in het zand te steken. Smartphones en de talloze sociale media-apps zijn niet meer weg te denken in onze levens. Naast de voordelen zijn er ook enorm veel schadelijke gevolgen die we volstrekt lijken te negeren. Vooral de jeugd ondervindt deze effecten en het is dan ook essentieel dat wij haar beschermen door middel van educatie over bewust en verantwoordelijk gebruik van deze platforms.

Een e-book is zeker niet beter dan een écht boek

De laatste tijd gebeurt er veel te veel online. We hebben het over boeken, spellen, kranten, muziek en notities. Dat betekent dat er veel meer op de telefoon of tablet wordt gedaan. Dat zorgt voor afleiding en in sommige gevallen minder contact. Boeken worden e-readers of e-books. En wij vinden het fijner om een echt boek in handen te hebben. Als je een boek analog leest, ben je er meer bij betrokken en je leeft meer in met het verhaal. Bordspellen worden steeds vaker met een app gespeeld, of je speelt het bordspel geheel in de app. De bedoeling van het bordspel is juist dat je even niet met het scherm bezig bent. Als je op de computer een bordspel

speelt, kun je dus niet in gesprek komen met je tegenstander en dat is uiteindelijk het hele doel van een bordspel. De online kranten moet je net als een boek gewoon in je hand hebben. Je gaat je meer in een krant verdiepen als het gemaakt is van papier. Bovendien kun je dan beter papier-machéen. Papieren kranten kun je bewaren, mocht er een mooie herinneringen in staan. Digitale kranten verdwijnen na een tijdje. Platen zijn overbodig gemaakt door Spotify. Als laatste notities. Notities moeten in een boekje. Dat helpt je veel beter onthouden. Op papier schrijven is overigens veel mooier dan op de telefoon.

— Jonas Willems en Senn Ronda (10), Maastricht

Social media zijn gevaarlijk

Mijn brief gaat over Social Media. Ik vind het slecht omdat veel mensen er vaak mee bezig zijn en er kunnen gevaarlijke dingen mee gebeuren.

Zoals:

Je kan er verslaafd aan raken.
Het is ongezellig als je de hele tijd naar je telefoon kijkt.
Het is gevaarlijk als je op de fiets zit.
En het is voor jongeren nog extra gevaarlijk.
In de klas word je afgeleid.
Er wordt veel gepest online.
Tijd om er eens extra over na te denken.

— Emi Lodewick en Zarah Luna Bektasevic (11), Maastricht

Kunstenaars niet meer nodig?

Zullen we in 10 jaar geen kunstenaars meer nodig hebben? Zal de opkomst van AI deze banen van de kaart wissen? ChatGPT en verschillende andere AI's zijn het toppunt van talloze nieuwsartikelen geworden in het afgelopen jaar. AI, oftewel Artificial Intelligence, is een groepsnaam voor een stel hele slimme robots die van alles kunnen doen; ideeën voor een verjaardag bedenken; uitleggen hoe raketten worden gebouwd; een artikel samenvatten; iemands stem nabootsen en zelfs hele kunstwerken genereren. Maar maken deze kunstmakende robots wel echt kunst? Ik vind van niet, en dit is waarom.

“Ze hebben geen creativiteit, want niet alleen stelen ze kunst om iets ‘nieuws’ te maken, de creativiteit in zo’n gegenereerd plaatje wordt nog steeds bedacht door de mens zelf.”

Ze zijn getraind op bestaande kunstwerken. Een AI werkt niet met een kwast en verf, in werkelijkheid kan hij niet eens zelf schilderen. Deze AI's genereren 'kunstwerken' door middel van bestaande kunstwerken door elkaar te mengen om iets 'nieuws' te maken. Maar deze kunstwer-

ken moeten ergens vandaan komen. Er worden miljoenen plaatjes in hun database gezet om deze AI's te trainen, maar die zijn helemaal niet van hen. Deze plaatjes worden onrechtvaardig gepakt van het internet zonder toestemming en gebruikt in hun database. Ik ken meerdere artiesten persoonlijk en zij hebben hun zorgen hierover meermaals duidelijk gemaakt. Dit knip- en plakwerk van gestolen kunstwerken kan je toch geen kunst noemen?

Ze hebben geen creativiteit, want niet alleen stelen ze kunst om iets 'nieuws' te maken, de creativiteit in zo'n gegenereerd plaatje wordt nog steeds bedacht door de mens zelf. Om de AI iets te laten genereren moet je het een prompt geven, dit is een zin waarin je beschrijft wat je wilt laten maken. De AI zelf heeft dus helemaal geen creativiteit. Stel je eens voor: iemand bedenkt een prachtig idee voor een kunstwerk, maar hij kan zelf niet schilderen. Hiervoor werkt hij samen met een kunstenaar en probeert hij zijn ideeën zo goed mogelijk over te brengen naar de schilder. Is dan het proces van zijn ideeën een werkelijkheid maken niet veel mooier dan het resultaat?

AI is technologisch erg indrukwekkend, het is misschien wel de krachtigste vorm van technologie die we tegenwoordig kennen. Als programmeur op het gebied van AI ben ik erachter gekomen hoe enorm lastig het is om zo'n gecompliceerde robot te produceren. Het kan wel jaren lang duren voordat je snapt hoe er een in elkaar zit en dan praten we nog niet eens over er een zelf te maken.

Je kunt gerust zeggen dat robots deze baan totaal niet volledig over zullen nemen. We kunnen het onrechtvaardig stellen van kunstwerken niet zomaar toelaten, of dit gebrek aan creativiteit negeren. Maar er is enorm veel talent nodig om zo iets een werkelijkheid te kunnen maken. Daarom zeg ik, in plaats van het resultaat kunst te noemen, moeten we deze indrukwekkende technologie zelf kunst noemen.

Daarom zeg ik, in plaats van het resultaat kunst te noemen, moeten we deze indrukwekkende technologie zelf kunst noemen.

— Jaimy de Weerd (16), Roosendaal

SCHRIJF TIPS

Neem je onderwerp niet te ruim en bedenk goed wat je erover vindt en waarom (vat dat voor jezelf in één zin samen).

Zet je argumenten op een rij en bedenk welke argumenten er tegen jouw standpunt zijn en wat daar mis mee is.

Maak alinea's, steeds één uitgewerkte gedachte.

Kies een pakkende opening en uitsmijter.

ALEID TRUIJENS
DE VOLKSKRANT

Klimaatverandering: Tijd voor Actie

Klimaatverandering is niet langer alleen een onderwerp voor wetenschappers. Het is een groot probleem voor iedereen aan het worden. Je kunt het overal ter wereld merken. Het weer wordt steeds extremer. Er zijn veel rampen, zoals overstromingen door extreme regenval, zware stormen, extreme hitte, droogte en bosbranden.

De aarde warmt op omdat we steeds meer CO₂ in de lucht hebben gelaten, dit komt vrij bij het verbranden van kolen, benzine, etc. Sinds de mensen grote fabrieken zijn gaan bouwen en auto zijn gaan rijden, is er veel meer CO₂ in de lucht gekomen. Ook zijn er de laatste eeuwen veel bomen gekapt, hele bossen zijn verdwenen. Bomen houden juist CO₂ vast en zetten dit weer om naar zuurstof. Zo gaat het extra hard met de opwarming van de aarde.

Door al die CO₂ in de atmosfeer blijft de warmte van de zon meer op aarde hangen. Daardoor wordt het warmer. Dat geeft allerlei problemen. De ijskappen op de polen smelten, waardoor de zeespiegel stijgt. Het wordt steeds warmer op veel plaatsen en zijn er extreme hittestormen. Ook veel dieren hebben het hierdoor moeilijk en worden met uitsterven bedreigd. Door die hitte stijgt ook de temperatuur van het zeewater, daardoor wordt het leven in de zeeën bedreigd en zullen er ook nog eens hele zware stormen en buien ontstaan. Sommige plaatsen op aarde dreigen een woestijn te worden, andere plaatsen heb-

ben veel last van overstromingen door extreem veel regen en storm.

Om dit niet nog erger te laten worden moeten we manieren vinden om geen CO₂ meer in de lucht te laten gaan. Dus geen fossiele brandstof meer gebruiken, maar zonne- en windenergie bijvoorbeeld. Ook waterstof is een goede optie in plaats van benzine. Daarnaast moeten we de natuur beter gaan beschermen, veel bomen gaan planten en minder afval maken. We moeten zoveel mogelijk spullen recycleren.

Klimaatverandering is dus een gevaar voor al het leven op aarde. Als mensen is het onze taak de schepping te beschermen, God maakte ons rentmeesters van zijn schepping in het Paradijs. Het is duidelijk dat daar niks van terecht is gekomen. Juist door onze hebzucht naar rijkdom en steeds meer spullen gaat de schepping kapot. Daarom vind ik het belangrijk om als Christen een goed voorbeeld te geven, door zuinig te zijn op de aarde.

We moeten het serieus nemen en in actie komen anders is het te laat. Daarom moeten we schone energie opwekken, minder grondstoffen gaan gebruiken en meer recycleren. We moeten beter voor de aarde zorgen. Dit is belangrijk voor nu en de toekomst.

— **Thomas Faasse (13), Hardinxveld-Giessendam**

Toekomst

Waar is mijn toekomst? Heb ik nog wel een toekomst? Want zoals we nu met de wereld omgaan kan gewoon niet langer. We zijn met z'n allen de wereld kapot aan het maken, aan het slopen, aan het verwoesten. En nee, wij, hier, in ons mooie westerse wereldje merken er nog niet echt veel van, maar denk eens aan de armere landen, die nu te kampen hebben met droogte, overstromingen en extreem natuurgeweld.

Zij hebben het moeilijk, bij hen gaan mensen dood, terwijl de landen die er totaal geen last van hebben het voor hen aan het verpesten zijn. Wij onder andere, met mensen die meer aan zichzelf en geld denken dan aan de toekomst van dit land, die de wereld voor ons aan het kapot maken zijn, voor mijn kinderen en kleinkinderen en voor al die generaties daarna.

Sommige mensen lijken het ook gewoon niet te zien, of in elk geval niet te willen zien. De regering blijft er maar over vallen en kinderachtig ruziemaken, terwijl er iets móét gebeuren, en dat moet nu! We kunnen het niet meer negeren. Er moeten

maatregelen genomen worden, waarom kon dat tijdens corona wel gewoon, maar kunnen er in deze crisis geen snelle en goede maatregelen genomen worden?

Waarom gebeurt er nog altijd niks, terwijl de wereld langzaam doodgaat? Waarom? Ik voel me soms zo machteloos, alsof ik niks kan doen, alsof iedereen de wereld aan z'n lot overlaat en kapot laat gaan. We hebben geen planeet B!

Het liefst zou ik dat van de daken schreeuwen, en dat doe ik dus ook. Met deze brief.

“Waarom gebeurt er nog altijd niks, terwijl de wereld langzaam doodgaat?”

Ik wil dat er iets gaat gebeuren, dat mensen actie ondernemen, dat de regering beslissingen neemt. Ik wil dat mijn kinderen op een schone, mooie planeet kunnen leven en dat ze zich geen zorgen hoeven maken over klimaatverandering.

— **Nika Heijstek (13), Gouda**

Suus (13) uit Rossum doet mee aan landelijke schrijfwedstrijd: ‘Laat iedereen een oerwoud bezoeken’

Als we ons omringen met natuur, kunnen we een veel beter leven leiden. Dat schrijft de 13-jarige Suus Zwiers uit Rossum voor de jaarlijkse landelijke schrijfwedstrijd Nieuws in de klas.

Ik denk dat we veel beter aan de dieren en de natuur moeten denken. Ik zie altijd lege weilanden langs de weg als ik naar school fiets, maar er staan nooit dieren op. Ik heb aan mijn moeder gevraagd waarom dat zo is. Zij zei tegen mij dat het gemaaid gras voor de koeien en/of geiten en/of schapen is om te eten als het te koud of te warm is om buiten te staan. Toen bedacht ik dat we op die lege weilanden veel beter bomen, bloemen, etc. kunnen planten. Daarna kunnen we dan de natuur zijn gang laten gaan. Wie weet welke dieren er allemaal naartoe komen als we veel meer bossen planten.

Minder natuurlijk afval

Het duurt misschien een aantal jaar maar dan hebben we een erg mooi natuurgebied. En ik hoor de vraag al: ‘En wat moeten de koeien dan eten?’ De koeien kunnen het gras uit onze tuinen eten. Wij hebben bijvoorbeeld een best grote tuin en al het gras dat we maaien gooien we gewoon weg. Als we dat gras nou eens doneren aan boeren bij ons in de buurt, dan maken we minder natuurlijk afval en geven we de aarde er meer natuur voor terug.

Ik zie altijd lege weilanden als ik naar school fiets

De economie gaat hierdoor waarschijnlijk ook niet achteruit, want ik begrijp natuurlijk dat de economie ook erg belang-

rijk is. Dat is volgens mij de voornaamste reden waarom de regering niet al te veel doet aan het klimaat. Ze denken wel aan de natuur en ze weten dat ze er iets aan moeten doen, maar ze weten niet hoe. En het moet natuurlijk allemaal zonder dat de economie achteruit gaat.

Lantaarnpalen verstoren natuur

De lantaarnpalen verstoren de natuur ook. Ik heb het gevoel dat het met de lantaarnpalen al best goed gaat. Ik vraag me alleen af waarom aan beide kanten van de straat lantaarnpalen moeten staan. Ze hebben een best grote lichtcirkel en het gaat erom dat je elkaar kunt zien aankomen. Je hoeft niet de hele berm te zien en wat daarachter licht. Als je de lampen iets meer naar het midden licht dan heb je er maar één nodig om de zoveel meter. En op lange, rechte 80 kilometerwegen heb je alleen lantaarnpalen nodig bij splitsingen. Hierdoor schrik je ook veel minder dieren af en kun je de dieren minder schuw maken voor mensen.

Bacteriën, schimmels en virussen

Ik ben van mening dat we met de dieren en de natuur kunnen samenleven. Ieder wezen (dus ook bacteriën, schimmels en virussen!) op deze wereld heeft zijn eigen plekje in het ecosysteem. Het is allemaal in evenwicht met elkaar. Of eigenlijk was het allemaal in evenwicht. Wij als de mens verstoren dit evenwicht. Als wij de dieren en de natuur gaan begrijpen dan kunnen we de aarde misschien nog redden. En natuurlijk begrijpen we al hoe het in elkaar zit, we leren namelijk heel veel bij biologie, maar we weten niet hoe we samen met de natuur kunnen leven. Niemand wil blijkaar dat het veranderd.

Alleen aan geld denken

Ik denk dat iedereen een veel beter leven kan hebben als we worden omringd door de natuur. Als iedereen nou eens een eeuwenoud oerwoud gaat bezoeken, zien ze hoe mooi de natuur kan zijn. Dan komen er vast veel meer aanhangers. Maar veel mensen denken alleen nog maar aan geld. Ze leven om te werken en geld te verdienen. Ze leven niet om mensen te zien, of om een mooi leven te leiden. Maar ze moeten ook werken om te kunnen leven. Anders hebben ze weer geen geld voor eten. Dat moet veranderen. Ik zou niet weten hoe, maar het moet kunnen.

— **Suus Zwiers (13), Rossum**

Toekomst- controle

‘Tsja, het mag allemaal stemmen...’. Mijn vader en ik zitten in de woonkamer te kijken naar meester Frank Visser, die een burenruzie oplost tussen een paar ‘domme tokkies’ in een rijtjeshuis in Den Haag. Neeschuddend zitten we ernaar te kijken. Wij, als nuchtere Friezen, die ook nog eens gezegend zijn met een brein, zouden nooit een burenruzie aangaan of onze burenuitschelden wegens een schutting die een paar centimeter over de grens staat. Wij maken ons liever druk over andere zaken, zoals klimaatverandering. Alhoewel...

Een paar maanden later. De provinciale staten verkiezingen komen eraan, en op school, het christelijk gymnasium te Leeuwarden, wordt een mini-verkiezing georganiseerd. Natuurlijk stem ik op GroenLinks. Immigratie, woningtekort, vluchtelingen, zorg, lerarentekort, het is allemaal even vreselijk. Maar er is één ding wat we echt gister moeten aanpakken, en dat is klimaatverandering.

De bel gaat en we lopen naar het Engels lokaal. De docent heeft uiteraard de ICT niet op orde, dus wij grijpen onze kans om even te kletsen. Over huiswerk, ouders, regeren, en al het andere wat niet meezit in een puberleven. Maar dan verandert het onderwerp. Het onderwerp verandert en er wordt gevraagd wat iedereen zal gaan stemmen. Ik vertel dat ik op GroenLinks stem, omdat ik klimaatverandering het allerbelangrijkste probleem vind. Ik luister naar de anderen, met de verwachting dat zij ongeveer op hetzelfde spoor zullen zitten, maar tot mijn grote schrik is dat niet de situatie.

De wolf: geen aanwinst, maar indringer

Ik vind de manier waarop klasgenoten over klimaatverandering vertellen verbijssterend. “Ik heb er geen last van, lekker warm toch?”, “Het klimaat verandert al miljoenen jaren, we komen vanzelf wel weer in een ijstijd!”, “Het heeft helemaal geen zin meer om er wat aan te doen, het is nu toch al te laat.” en “Uiteindelijk ga ik toch wel dood.” Ik voel me steeds kleiner en eenzamer worden in mijn mening. Hier op school, hier waren we toch altijd ‘wij’? Wij nuchtere Friezen, die met z’n allen verstandig na denken en elkaar helpen voor een betere toekomst?

Dit is toch ongelooflijk? Want hier op school, hier zitten geen domme tokkies. Hier zitten alleen maar slimme tokkies. Toch? Ik begin aan mezelf te twijfelen, en ik ga mijn klasgenoten, ondanks dat ik het niet toegeef, een heel klein beetje te geloven. Want hoe erg is het nou, om die aarde een paar graadjes warmer te laten worden? Boeiend.

Maar toch, het blijft me dwars zitten. Want we kunnen het toch niet gewoon zo laten? Ik ga op onderzoek uit. Ik leer veel en wordt wanhopig van alle feiten. De vraagtekens in mijn hoofd worden steeds groter. Als het zo doorgaat wordt de aarde onleefbaar, terwijl we er allemaal naar staan te kijken. Hoe kan dit? Niemand doet iets. Iedereen fladdert vrolijk verder terwijl ik bang ben voor de toekomst op deze wereld en alles lijkt te vergaan.

“Als ze in China eerst maar stoppen met al die fabrieken en vervuiling, dan is het grootste probleem opgelost”. Nee mensen, alsjeblieft. De hele wereld is nodig om dit probleem op te lossen, ook jij.”

Wat we nodig hebben is informatie. We moeten ervoor zorgen dat alle domme tokkies precies weten wat klimaatverandering inhoudt. Hou op met geschiedenis en geef toekomstles op scholen. Praat over klimaatverandering en help elkaar voor een duurzamere wereld. Zend tv programma’s en informatieve reclames uit, en zorg dat je goed geïnformeerd bent, zeker voordat je op de FNP gaat stemmen. Want alleen samen krijgen we de toekomst onder controle.

— Hanna Sixma (15), Akkrum

Het is even na middernacht, op de Noord-Veluwe. Het is stil en pikdonker, maar langs de bosrand sluipt langzaam een schaduw. Ineens schiet de schaduw vooruit en stuift er een grijsbruin beest het open veld in, richting een weiland waarin een aantal schapen lopen. Een paar tellen later klinkt er een noodkreet die duidelijk van een dier afkomstig is. Na nog enkele minuten is de indringer verdwenen en hebben twee schapen het loodje gelegd.

Wie die indringer was, dat moge duidelijk zijn. Eén van de tientallen wolven die er momenteel in Nederland ronddwalen. De ochtend na deze brute moord zal er voor de zoveelste keer een veehouder zijn dieren verscheurd en bebloed aantreffen. Dit kan zo toch niet langer? Ik kan er met mijn verstand niet bij dat dit roofdier door sommige mensen een ‘aanwinst voor ons land’ wordt genoemd.

Pieter (16) vist graag in de Westerschelde en maakt zich grote zorgen over zijn gezondheid door PFAS

Zeebaars met een PFAS-sausje
PFAS is een verzamelnaam voor verschillende door de mens gemaakte chemische stoffen. Door het veelvuldige gebruik van PFAS en de menselijke gewoonte om alles gewoon maar weg te smijten, komt veel van deze PFAS terecht op plekken waar je het helemaal niet hebben wil. Zoals in de Westerschelde, waar het wordt opgenomen in de voedselketen en uiteindelijk in grote vissen, zoals bot en zeebaars terecht komt. Doordat er veel mensen zijn, waaronder ikzelf, die graag vissen aan de Westerschelde en die het lekker vinden om zo nu en dan een visje mee naar huis te nemen, komt deze PFAS in vrij grote concentraties in je lichaam terecht. De PFAS kan schade veroorzaken aan het immuun-

systeem, en dan met name je NK-cellen, een van de voornaamste immuuncellen in je lichaam, die kanker voorkomt. Kort gezegd veroorzaakt PFAS dus kanker. Dit alles is zorgelijk, en ik maak me persoonlijk ernstige zorgen, om niet alleen de natuur, maar ook mijn eigen gezondheid. Het is gewoon een crisis waar je wat mij betreft te weinig over hoort, terwijl langdurige blootstelling gevaarlijk kan zijn. De mens heeft weer eens bewezen wat voor idioten we zijn, en zelfs als we nú radicale actie ondernemen, gaan we hier nog decennia last van houden. Ik hoop gewoon dat iedereen bij zinnen komt en denkt ‘Wat de f- zijn we aan het doen?!’

— Pieter van Driel (16), Willemstad

Want nee, de wolf is geen aanwinst voor Nederland. Sterker nog, de wolf zorgt enkel voor onrust, angst, dode dieren en veel discussie. Bovendien brengt de aanwezigheid van deze dieren hoge kosten met zich mee. Denk alleen al aan de honderden meters wolf-proof omheining die angstige dierenbezitters aanleggen rondom hun weilanden. En dan hebben we het nog niet eens over de kosten van de schade die wolven aanrichten aan bijvoorbeeld wegen, het onderzoek dat er naar wolven wordt gedaan, de wildcamera’s die overal en nergens hangen om de wolven te traceren, enzovoorts.

Natuurlijk hoort de wolf van oudsher in Nederland thuis. En het is ook zeker zo dat wolven een goede functie kunnen hebben als beheerder van het wild. Maar Nederland is in de laatste paar honderd jaar ongelooflijk veranderd. Er is nog maar heel weinig echte natuur overgebleven. Ons land heeft tegenwoordig meer weg van één grote stad. Daarom horen wolven hier niet meer. Er is domweg geen plaats voor ze en die plaats gaat er ook niet komen, want de bevolking van ons land neemt alleen maar toe.

Juist doordat Nederland zo dichtbevolkt en volgebouwd is, is de wolf ook niet ge-

schikt als wildbeheerder. Het is namelijk veel te gemakkelijk voor hem om een prooi te pakken. Schapen staan gewoon op een kluitje in het weiland. Even een sprintje trekken, z’n tanden in de wol zetten en de wolf heeft zijn dagelijkse maaltijd weer op. Ondertussen blijven de herten en de zwijnen gewoon leven, terwijl dat het wild is dat beheerd moet worden. Oftewel, de wolf heeft hier totaal geen functie.

Het is tijd voor actie. Het aantal wolven in Nederland moet drastisch verminderen en uiteindelijk nul worden. Dus hierbij een oproep aan de overheid: doe iets. Geef jagers toestemming tot het afschieten van de wolf, of verjaag hem naar een plek waar nog wel echte natuur is. Of verzin nog een andere oplossing. Zorg in ieder geval dat de wolvenoverlast stopt.

Waarom? Zodat dieren weer veilig buiten kunnen lopen ‘s nachts. Zodat mensen rustig alleen het bos in durven. Zodat we geen energie hoeven te steken in discussies over wolven. Zodat er geen geld hoeft worden verspild aan onnodig hoge omheiningen. En zo kan ik nog wel even doorgaan, maar dat doe ik niet. Mijn punt is gemaakt, lijkt me. Op naar een wolfvrij Nederland!

— Martine Bisschop (16), Rouveen

Simon (13): ‘Bang zijn voor de oorlog, maar er niets van mogen laten merken’

Dit weekend was ik bij mijn opa en oma aan het logeren. Normaal kijk ik niet echt naar het nieuws. Ik zat aan de eettafel en de tv stond superhard aan, want ze zijn natuurlijk zo doof als iets. Ik hoorde dat het over de oorlog in Oekraïne ging en wat ze in Moskou daarvan meemaakten. De oorlog in Oekraïne interesseert me altijd, dus ik ging bij mijn opa en oma op de bank zitten. Ik vond het best wel heftig dat de mensen in Moskou het heel erg vinden dat er oorlog in Oekraïne is en dat ze bang zijn, maar ze vanbuiten gewoon door moeten gaan met hun leven en niet mogen laten merken dat ze bang zijn.

Wat ik ook erg vind, is dat ze niet weten wat er gaat komen. Misschien moeten de mannen wel in het leger, misschien wordt Moskou aangevallen door drones. Ze weten het gewoon niet. In de reportage van Nieuwsuur werd een stel geïnterviewd met twee kinderen. Zij waren heel erg bang voor hun toekomst, maar vooral voor die van hun kinderen. Dat zag je aan hun gezichten, want ze konden er niks over zeggen.

Waarschijnlijk bedacht hij dat het niet zo handig was wat hij wou zeggen.

“Ze hebben in Rusland namelijk geen vrijheid van meningsuiting. Als je in het openbaar iets wil zeggen, moet je bij elk woord nadenken of het wel kan. Anders kan je namelijk in de gevangenis komen.”

In de reportage werd ook een jonge man geïnterviewd. Ze vroegen aan hem wat hij ervan vond dat hij misschien het leger in moest. Hij kapte zijn zin in het midden af, waarschijnlijk omdat hij bedacht dat het toch niet zo handig was wat hij wou zeggen.

Het lijkt mij verschrikkelijk om te wonen in een samenleving zoals die van Rusland. Je weet niet wat er gaat gebeuren in jouw toekomst of die van je kinderen en je hebt geen vrijheid van meningsuiting. En dat allemaal omdat één rare man een oorlog begint in Oekraïne die nergens op slaat. Daarom ben ik blij dat ik in Nederland geboren ben.

— Simon Struycken (13), Amsterdam

Oorlog

Mijn verhaal gaat over oorlog. Waarom zou je oorlog willen voeren? Het is helemaal niet nodig. Als je problemen met elkaar hebt, ga dan praten. Met vechten los je niks op. Het wordt er zelfs alleen maar erger van. En als je ook problemen hebt over geloof: het gaat niet lukken met vechten! Laat iedereen geloven wat hij wil. En als je een probleem hebt met één

iemand, app hem of bel hem. En als je zijn nummer niet hebt, ken je hem niet goed genoeg om een probleem met hem te hebben. Laat mensen gewoon in hun waarde! Ik probeer zelf ook al ruzie te voorkomen.

— Luc Versteeg (10), Swifterbant

Ik slaap op straat

Moet ik tot mijn 30ste thuis wonen? Er zijn geen huizen meer over voor ons. Huizen die wel te koop staan zijn veel te duur als student of als eerste huis. Het huizentekort is enorm. Maar toch helpt de overheid ons niet. Zij zijn degenen die alles steeds en steeds duurder maken, en zij verwachten van ons dat wij dat kunnen blijven betalen? Zij krijgen steeds meer geld en wij moeten steeds meer inleveren? Dat slaat nergens op. De overheid moet ons hierbij helpen. Er staan genoeg gebouwen leeg die zij kunnen verbouwen. En er zijn genoeg mensen die als startwoning of studentenkamer niet een gigantisch huis hoeven. Als zij met hun miljarden euro's ons niet kunnen helpen, weet ik niet wat ze wel kunnen. Neem een leegstaande flat. Als zij die renoveren en verbouwen kunnen daar wel weer 50 huizen uit ontstaan.

Als Nederland zoveel mensen wil en kan ontvangen, moeten zij er ook voor zorgen dat dit niet mensen schaadt die hier al op zoek zijn naar een huis.

Als ik straks wil studeren, hoe moet dat dan? Ik zou graag in Amsterdam willen studeren. Ik kan niet elke dag heen en weer. Maar inschrijven voor een studentenkamer

of huis heeft nu al geen nut meer. Dus weet ik niet of dat überhaupt wel kan. Ik vind dat wij hier niet alleen voor zouden moeten staan.

Maar dit probleem geldt natuurlijk ook niet alleen voor studenten, maar ook voor jonge gezinnen of een kersvers stel. Als je verliefd wordt en je wilt samen een huisje betrekken kan je het meteen al vergeten. Dat is volledig kansloos. Tenzij je bereid bent in Drenthe een plaggenhut te bouwen. Net als in de tijd van de hunebedden.

Dit is mijn oplossing voor dit probleem: de pensioenfondsen en woningcorporaties hebben waarschijnlijk de komende jaren genoeg geld om flink te investeren in de woningmarkt. Doe dat dan ook. Help ons hierbij. Anders kunnen ik en heel veel andere mensen straks niet studeren waar ze willen of op zichzelf wonen wanneer ze willen. Wij worden zo gepusht om te blijven leren, maar als we dit willen kan het niet eens.

Ik slaap straks op straat.

— Lotte van der Werf (15), Oentsjerk

Help het Afrikaanse onderwijs

Wij merken dat er in Afrika slecht onderwijs is. Wij vragen ons af hoe het komt dat er hier wel goed onderwijs is en daar niet. En hoe kan je dat oplossen? Want als we het niet oplossen dan komt het nooit goed. Want als de kinderen geen goed onderwijs krijgen, kunnen ze later geen goede baan vinden, en dan komt er ook geen verandering met het probleem van armoede en de economie in Afrika. Dus hoe kan het onderwijs in Afrika worden verbeterd? Het is tijd om daar eens goed over na te denken.

— Seryse Pauwels & Maite Nelissen (9), Maastricht

CULTUUR

Een eigen roze glitter wereld (#girlworld)

Onderweg naar de finale van de Champions League, een belangrijke voetbalwedstrijd, bewandel je eerst een pad langs vele- Oh sorry, of ik in Istanbul was? Nee, gewoon hier in Eindhoven. Misschien had ik moeten zeggen dat het de vrouwenfinale was. Snap je het nu wel? Goed, je mag dus eerst langs borden lopen vol “inspirende quotes”, onder andere over waarom mannen óók naar vrouwenvoetbal kunnen kijken. Jawel, mannen. Zelfs zij kregen een plekje tussen al het #womenempowerment. Heel leuk en aardig dat het over gelijkheid gaat, maar waarom gebeurt dat alleen bij het vrouwenvoetbal? Dat is het niet alleen. Vrouwen hebben tegenwoordig niet alleen hun eigen versie van voetbal, maar ook van bijvoorbeeld financiën, maaltijden en zo ongeveer elk ander product dat je kan bedenken. Ondertussen leven vrouwen net als Barbie in een roze glitter wereld.

Een ‘girl’s girl’, zo noemt een tiener op TikTok zichzelf omdat ze filmpjes maakt waarin ze haar veel te dure aankopen

goed rekent met het nieuwe fenomeen: Girl Math. We doen het allemaal wel eens om onze aankopen goed te kletsen. Die veel te dure tas die je hebt gekocht ga je natuurlijk zo vaak gebruiken dat je je geld er makkelijk uithaalt en die overpriced koffie was maar vijf euro en dat was cash dus dat mis je niet op je bankrekening. Toch heet het Girl Math, niet HebWeerTeveel-GeldUitgegeven Math of Human Math. Want wij zijn maar meisjes, wat weten wij nou van financiën en dat soort ingewikkelde lariekoek.

Een vergelijkbare trend is Girl Dinner. Video’s als deze mogen dan onschuldig lijken, maar ze hebben diepere implicaties voor stereotypen en genderongelijkheid. Zo suggereert Girl Dinner met haar eigen audio dat het normaal is om een rijstwafel met een blikje cola zero als avondmaaltijd te beschouwen. Veel van deze TikTokers hebben een enorm bereik en vooral hun jonge volgers kunnen het gevoel krijgen dat ze zich moeten conformeren aan de absurde normen die veel van deze maaltijden hebben.

Dit is nog maar het topje van de ijsberg. Over dat de roze producten in onze barbie-wereld duurder zijn dan de “normale”, de loonongelijkheid en de kans dat ik doodga in een auto-ongeluk groter is dan dat mijn buurjongen het niet haalt, heb ik het nog niet eens gehad. Dit soort kleine trends hebben meer invloed dan men verwacht, óók op de grotere problemen zoals hierboven genoemd. Keer op keer wordt de genderongelijkheid genormaliseerd, wordt de kwaliteit van vrouwen onder die van de mannen gezet en krijgen we onze eigen versie van een algemeen iets. Ik wil niet wonen in mijn eigen roze glitter wereld, ik wil er een met gelijke kansen voor iedereen.

— **Paris Duivenvoorden (18), Voorhout**

Anders

Wat maakt het uit wat iemand draagt? Iedereen mag zijn wie die wilt zijn en daar heeft niemand iets over te zeggen! Waarom moet iedereen er perfect uit zien? Dat vinden wij niet oké! Daarom geven wij onze mening. Wij weten best dat wij kinderen zijn. Maar dat houdt ons niet tegen! Als een jongen een rok wil dragen, dan mag dat. Als een meisje een broek wil dragen, dan mag dat. Als een jongen make-up op wil, dan mag dat. Het is juist leuk als iedereen anders is.

— **Louelle Martens en Suze Klomp (9), Maastricht**

Voeg Vlaanderen en Brabant samen!

Dan ga ik maar meteen met de deur in huis vallen. Ik, een geboren en getogen Brabander, heb al vaak gedroomd over het luisterrijke idee om Brabant en Vlaanderen samen te voegen. Zo bescheiden als ik ben, ben ik ervan op de hoogte dat een 16-jarige scholiere niet de macht heeft om hiervoor te zorgen. Het enige wat ik kan doen om mijn droom waar te maken, is erover schrijven.

Velen van jullie zouden zeggen: ‘Waarom Vlaanderen?’ Wat ik een erg neerkijkende reactie vind. Vlaanderen is fantastisch, niet alleen de taal zorgt voor een glimlach op mijn gezicht maar ook de prachtmensen. Ze zijn positief, kritisch, slim en down to earth, net zoals wij Brabanders. Ik heb al heel mijn leven een liefde voor Vlaamse mensen. Natuurlijk niet als diegene communiceert in het Frans, want dan zou ik ze op gepaste wijze aanraden om zich minimaal 200 km naar het zuiden te verplaatsen. Ik ben ervan overtuigd; als Vlaanderen en Brabant worden samengevoegd, ontstaat er een sterk rijk. De handelssteden Antwerpen, Den Bosch, Brussel (wat eigenlijk een eigen gewest is), Eindhoven, Leuven en Brugge zouden een buitengewoon goed en sterk team vormen.

Het is voor mij onbegrijpelijk waarom Vlaanderen en Brabant in eerste instantie niet zijn samengevoegd. Wij, ons katholiek Brabants landje samen met de nukkige protestanten, het heeft nooit bij elkaar gepast. Nu nog steeds niet, als Brabander heb ik een ongelofelijke hekel aan alles wat praat met een harde g, een zachte t en laten we het accent van de Twentenaren niet vergeten. Niet alleen hun accent ergert me, maar ook het gedrag staat me niet aan. Vooral door de Amsterdamse

mentaliteit wil ik zo snel mogelijk samenvoegen met Vlaanderen, zodat ik nooit meer wordt vergeleken met ‘Emsterdam’, zoals de buitenlanders zouden zeggen. Ik vergelijk Amsterdam altijd met een mini-Amerika, de mensen denken alleen aan zichzelf, willen alles groter en meer en denken dat zij het middelpunt van de aarde zijn.

Waar ik ook mijzelf bij wil aansluiten, is de cultuur van de Vlamingen. En met cultuur bedoel ik de prachtige steden, het heerlijke caféleven, de goede universiteiten en niet te vergeten de mensen. Ik wil ook graag mijn mening verkondigen over het alcoholverbod voor de jeugdigen onder de achttien, wat hoogstwaarschijnlijk te danken is aan een overbezorgd kabinet, dat voor 90 procent bestaat uit randstedelingen die niets weten van levensgenot.

Laten we even reëel zijn, ieder kind dat geboren en getogen is in Brabant begon al te drinken toen die vijftien was, onder wie ik. Ik vlucht dan ook met regelmaat naar Vlaanderen waar ik van het gezellige caféleven kan genieten met vrienden en familie zonder dat er de kans bestaat dat ik zonder geldige reden wordt opgepakt. Het is voor mij al lange tijd duidelijk dat de samenvoeging van Vlaanderen en Brabant de beste optie zou zijn, zowel op economisch, sociaal en politiek vlak. Laten we er met zijn allen op zijn minst een keer goed over nadenken. Dan zou ik zeggen: houdoe hej!

— **Lieke Jacobs (16), Roosendaal**

Wij vrouwen zullen nooit genoeg zijn

Laatst zat ik bij de kapper te wachten op mijn afspraak. Zoals gewoonlijk bladerde ik door de tijdschriften om de tijd te doden, maar er viel iets op wat mij pijn deed: de titels van de artikelen in deze tijdschriften. ‘Hoe kom ik zo snel mogelijk van mijn buikvet af?’, staat in grote letters op de voorpagina van Mijn Geheim. ‘At home facelift’, ‘Maaltijden om mooi te worden’ en ga zo maar door. De enige tijdschriften die ‘veilig’ leken te zijn waren de Donald Ducks die in de kinderspeelhoek lagen. Ik besepte voor de zoveelste keer: wij zullen, als vrouw zijnde, nooit genoeg zijn.

“Het is gebleken uit de geschiedenis dat de ideale schoonheid constant verandert, vooral bij vrouwen.”

In de jaren 20 was een androgyn figuur het meest aantrekkelijk volgens mannen: platte borst, kort haar, weinig rondingen. Tien jaar later is het juist andersom. In het ‘gouden tijdperk van Hollywood’ is een vrouw ‘mooi’ als ze grote borsten, een smalle taille en een zandloperfiguur heeft. Het vrouwelijk lichaam lijkt te worden behandeld als een trend, die om de twintig jaar weer heel anders is.

Om deze trends te volgen worden veel vrouwen, maar ook meisjes onder druk gezet om hun hele lichaam te veranderen.

Tien jaar geleden waren diëten zoals een sap-detox en het ‘baby food diet’ (precies wat je denkt dat het is) een grote hit onder dames tussen de 12 en 30. Ook waren diëten waarbij een hele voedingsgroep zoals koolhydraten of vetten als ‘slecht’ werd gezien, een grote hit. Voedingsgroepen compleet weglaten zorgt voor een onbalans in je lichaam, maar dat was een kleine prijs om te betalen voor een gewicht van een paar kilo minder.

Het is niet alleen je lichaam, ook je innerlijk: vrouwen moeten stil zijn, maar niet te stil. Talentvol, maar niet zo erg dat ze meer kunnen dan mannen. Er wordt verwacht dat je jouw hele gedrag aanpast zodat de man de rol kan spelen van grote en sterke kostwinner.

Het meest recente voorbeeld van een diëet-trend laat perfect zien waarom het zo slecht kan zijn, maar niet hoeft te zijn. Het ‘Wonyoungisme’ is een trend populair op de app TikTok, geïnspireerd door de Koreaanse popster Jang Wonyoung. Het begint onschuldig: ‘drink dagelijks 3 liter water voor minder acne!’ of ‘Eet elke dag 250 gram groente!’ Dit zijn gezonde en normale adviezen. Maar hoe dieper je graaft, hoe intenser het wordt: ‘Als je echt op haar wilt lijken, moet je minder dan de calorie-behoefte van een peuter binnenkrijgen!’ Onder deze tekst staan foto’s van vrouwen

met uitstekende botten en een bord met twee gekookte eieren en een aantal dunne schijfjes komkommer. Deze video’s sporen gedrag aan dat heel goed kan leiden tot een eetstoornis.

De druk die op vrouwen staat om hun lichaam te veranderen, is voor mij niet te begrijpen. Het maakt me boos dat je als ‘minder’ wordt gezien als je bij mannen niet voldoet aan hun ‘mentale checklist van de perfecte vrouw’. Ons lichaam doet zo ontzettend veel voor ons en dit is hoe we het behandelen. We zullen nooit tevreden zijn omdat de betekenis van ‘perfect’ steeds maar blijft veranderen.

“We zitten vast in een kringloop van zelfhaat en vernietiging.”

Om deze kringloop te vermorzelen zal heel de samenleving haar beeld moeten veranderen, dus het zal nog lang duren voordat dit gebeurt. Ik hoop dat ik op een dag een tijdschrift kan vinden zonder schadelijke informatie, maar tot die tijd laat ik ze liever liggen.

— Nina van Gerven (15) , Oud Gastel

SCHRIJF TIPS

Gebruik eenvoudige taal. Maak gebruik van beeldende taal om je ideeën levendiger te maken. Vermijd te ingewikkelde woorden.

Creëer je eigen stijl. Columns zijn persoonlijk van aard, dus schrijf alsof je een gesprek voert met de lezer. Gebruik een informele toon.

Zorg voor een sterk einde. Sluit je column af met een krachtige slotgedachte/boodschap/mening/grap. Jouw einde moet de lezers aanzetten tot nadenken.

ANWAR
MANLASADOON
DE GELDERLANDER

Lekker gas geven en doorkachelen, het ravijn tegemoet

deVolkkrant

Wat vind jij van de aanpak van klimaatverandering?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: Newgate, Basilfay Alfermath On Kargueno Marini, By Brad Hunt, 10 January, 2020

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Welkom, wanneer vertrek je weer?

deVolkkrant

Hoe kijk jij aan tegen jouw plek op de aarde?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: AP Photo/Chris Wedel

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Mag je deze superslimme chatbot je huiswerk laten maken en wat merkt de docent ervan?

nrc

Hoe kijk jij aan tegen ChatGPT?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: Shutterstock

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Bereikt het geloof de jongeren nog?

FrieschDagblad

Welke rol speelt de Schepper in jouw leven?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: Marcel van den Bergh | Fotograaf: ANP | Hildebrand Hoogbe | Marcel

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Zorgen om online bedreigingen leerlingen: 'Doet een beetje denken aan de kogelbrief'

De Telegraaf

Hoe ga jij om met online haat?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: ANP XTRA | Fotograaf: Ross Kozak

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Middelbare scholen willen fors minder toetsen

De Limburger

Hoe kijk jij aan tegen testen, testen, testen?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: Pexels | Fotograaf: Karolina Grabowska

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Ge-Kardashian door een levensechte TikTok-filter

Leidsch Dagblad

Hoe zie jij jezelf het liefst: met of zonder filter?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: ANP/Hildebrand Hoogbe | Robert Driess

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

MBO-student met migratieachtergrond maakt minder kans op een stageplek

AD

Hoe eerlijk is Nederland?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Credits: Marcel van den Bergh | Fotograaf: ANP | Hildebrand Hoogbe | Marcel

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Waarom jouw quasi-homofobe grapjes me pijn doen

Trouw

Is er genoeg ruimte om jezelf te zijn?

Laat van je horen en schrijf een brief!

NIEUWSINDEKLAS.NL/SCHRIJFWEDSTRIJD

Bron: EPA | Fotograaf: STEPHAN RUSCH

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia

Dé schrijfwedstrijd van de leden van NDP Nieuwsmedia

Week van de Mediawijsheid

10 t/m 17 november 2023: #hierniet

Ook dit jaar doet Nieuws in de klas weer mee aan de Week van de Mediawijsheid.

De Week van de Mediawijsheid heeft als thema 'hierniet'. Online zijn we constant met elkaar in contact. Zonder erover na te denken en met een scherm tussen ons in, is ook een kwetsende reactie snel geplaatst. Moeten we het altijd met elkaar eens zijn? Zeker niet. Kritische vragen stellen, commentaar geven of je mening uiten mag en houdt ons als samenleving scherp. Maar er is een grens. En liefst 70% van de Nederlanders vindt ook dat het anders moet. Daarom zeggen we tijdens de Week van de Mediawijsheid: #hierniet.

Geweld tegen journalisten

Nieuws in de klas heeft meerdere

opdrachten verzorgd voor de Week van de Mediawijsheid. Zo gaan we het bijvoorbeeld hebben over geweld tegen journalisten. Met interessante inzichten, goede voorbeelden en handvatten om het samen online sociaal te houden.

Breaking News

Maar Nieuws in de klas heeft ook een game gemaakt die je tijdens de Week van de Mediawijsheid kunt spelen. Dus heb je een neus voor nieuws, ben je in staat doortastende vragen te stellen en op cruciale momenten knopen door te hakken? Kortom: ben je in het bezit van journalistiek DNA? Speel dan tijdens de Week van de Mediawijsheid Breaking News van Nieuws in de klas!

Door middel van een online game loop je virtueel stage op een nieuwsredactie. Je wordt regelmatig voor verschillende keuzes gesteld: welk nieuws hoort op de voorpagina thuis, betaal je geld voor een unieke scoop en welke eisen stel je aan de betrouwbaarheid van bronnen? Op jouw eigen laptop selecteer je een optie, waarna feedback op de genomen keuze wordt gegeven. Zo leer je: waarom is het belangrijk dat een journalist vanuit journalistieke waarden redeneert en welke keuze doet aan deze waarden het meeste recht?

'Breaking News!' is tijdens de Week van de Mediawijsheid gratis beschikbaar via <https://www.nieuwsindeklas.nl/breakingnews/>

Bestel nu de krant in de klas

Wil je helemaal het 'nieuwsgevoel' krijgen in deze week? Bestel dan gratis een week lang één van de vele dagbladen via Nieuws in de klas. Je kunt jouw bestelling nu al opgeven via www.nieuwsindeklas.nl. Klik dan op 'bestel direct'.

DEELNEMENDE NIEUWSTITELS

COLOFON

Uitgever
Uitgever NDP Nieuwsmedia

Redactie
Astrid Cornelisse
Nicolette van Dijkum

Concept-ontwikkeling: Eindredactie
Nicolette van Dijkum
Stefan Heijndael

Vormgeving
Ben Prins
Anouk Veerkamp

Jury
Monique Snoeijen (NRC)
Aleid Truijens (Volkskrant)
Anwar Manlasadoon (De Gelderlander)
Magali van Wieren (Telegraaf)

Met dank aan
Met dank aan AD, BN de Stem, Brabants Dagblad, De Gelderlander, De Limburger, De Stentor, De Telegraaf, Eindhovens Dagblad, Friesch Dagblad, Het Financieele Dagblad, Nederlands Dagblad, NRC, PZC, Reformatorisch Dagblad, Trouw, Tubantia en de Volkskrant.

Nieuws in de Klas is het onderwijsplatform van NDP Nieuwsmedia.

TOT VOLGEND JAAR

Nieuws in de klas
Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia